

Tanıtım ve Değerlendirme Review

Çalışma Yaşamında Kadın Women at the Workplace

Merve Akkuş

Çalışma Yaşamında Kadın: Kocaeli İlinde Bir Araştırma

Esin Karacan

Kocaeli, 2011, Umuttepe Yayınları, 86 sayfa

Çalışma Hayatında Kadın adlı kitaba konu olan araştırma; Kocaeli Üniversitesi Hereke Ömer İsmet Uzunyol MYO'da Öğretim Üyesi olan, Yrd. Doç. Dr. Esin Karacan tarafından doçentlik çalışmaları sırasında, 2011 yılının Temmuz ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma, Kocaeli ilinde iş dünyasında yer alan kadınların beklentilerini, karşılaştıkları güçlükleri ve çalışma hayatında kendilerini nasıl gördüklerini araştırmayı amaçlamaktadır. Kantitatif araştırma yöntemi ile yüz yüze anket tekniği kullanılarak gerçekleştirilen saha çalışması özel sektörde çalışan, rassal örnekleme yöntemiyle seçilen 104 beyaz yakalı kadın çalışan ile yapılmıştır. Kitap işgücüne katılım ve istihdam, çalışma hayatında kadın ve çalışma hayatında kadın konulu bir araştırma olan Kocaeli ili örneği şeklinde üç bölümden oluşmaktadır.

İşgücüne katılım ve istihdam durumu ile ilgili genel bir çerçeve çizilmesi amaçlanan ilk bölümde, işgücüne katılma oranı, istihdamın sektörel dağılımı, kayıtlılık durumu ve eğitime göre dağılımı hususlar TÜİK'in 2011 "Hanehalkı İşgücü Anketleri" bağlamında değerlendirilmiştir. Bu verilerden yola çıkarak Karacan, kadın-erkek işgücü katılma oranlarındaki büyük farklılıklara, kadınların genelde hizmet sektöründe yoğunlaşması ve eğitimin iş hayatına dahil olma ve sektörel dağılımdaki önemli rolüne dikkat çekmektedir. Bu verileri Avrupa Birliği üyesi ülkelerle karşılaştırmalı şekilde analiz etmektedir.

Karacan ikinci bölümde ise çalışma hayatında kadın başlığı altında tarihsel süreç içerisinde kadın çalışmalarını Türkiye ve Avrupa Birliği ülkeleri bağlamında incelemiştir. Kadınlara veya erkeklere atfedilen birçok özelliğin kültürel olarak oluşturulduğuna, “kadının yeri evidir”, “kocasının eşi, çocuklarının annesi” şeklindeki ifadelerin geleneksel düşünceden geldiği ve toplum içerisinde oldukça baskın olmasından dolayı kadının çalışma hayatında yeterince yer bulamadığını belirtmektedir. Kadının, değişen yaşam koşulları, maddi yetersizlikler, farklı sosyal gruplar içerisinde bulunma isteği gibi farklı nedenlerden dolayı toplum içerisinde görünürlüğünün artmasına rağmen, kadınların toplumsal rollerinin bağımsızlıklarını kazanmalarında engel teşkil ettiğinin de altını çizmektedir.

Bugünkü koşullarda ailenin geçiminin sağlanabilmesi için erkekle beraber kadının da çalışması gerekliliği, kadının eğitim seviyesinin yükselmesi ile birlikte bunu ekonomik olarak da bir karşılığını görme isteği oluşturması, aile ile birlikte çevreye de faydalı olma isteği kadınların çalışma nedenlerindedir. İş hayatı kadınlara sağladığı olanakların yanı sıra bir takım sorunları da beraberinde getirmektedir. Karacan bu sorunları kariyere ilişkin sorunlar, aileye ilişkin sorunlar, çocuğa ilişkin sorunlar, cinsiyete ilişkin sorunlar ve ücrete ilişkin sorunlar başlıkları altında toplamıştır. Kadının aile içerisindeki rolü ve sorumluluklarından dolayı mesleğinde terfi ettirilmeme sıkıntısıyla karşılaşması, kadın-erkek ilişkilerinde kadının yönetici pozisyonunda olmasının şirketlerde sıkıntıya neden olduğu gibi sorunları “şeffaf tavan” (glass ceiling) kavramı ile birlikte değerlendirmektedir. Karacan, kadınların genellikle toplumsal rollerinin devamı niteliğindeki öğretmenlik, hemşirelik gibi hizmet sektöründe yer alan meslekleri tercih ettiklerini belirtmektedir. Meslekler konusundaki bu farklılaşmanın yanı sıra cinsiyet arasındaki farklılıklar aynı kurum içerisinde hiyerarşik şekilde görülebilmektedir. Kadınların sosyal güvenlikleri olmadan çalışmaları, aynı seviyede buldukları kişilerden daha az maaş almaları cinsiyet konusunda çalışma hayatında karşılaştıkları sorunlardandır. Aileye ilişkin sorunlar bağlamında ise kadının çalışma hayatıyla birlikte evdeki sorumluluklarını da beraber yürütme çabası kendisini sıkıntıya sokabilmekte, aile içerisinde çatışmalara neden olabilmektedir.

Karacan, değerlendirmelerinin ardından araştırma sonuçlarına yer vermiştir. Araştırma kapsamında yer alan çalışan kadınların çoğu genç yaşta ve kısa süredir iş hayatında bulunmaktadır. Çalışma yılı arttıkça çalışan kadın sayısı azalmaktadır. Çoğu üniversite mezunu olan kadınlar genellikle şirket-

lerin hizmet sektörü kapsamında yer alan insan kaynakları yönetimi, halkla ilişkiler, mali ve pazarlama işleri bölümlerinde çalışmaktadırlar. Çalışan kadınların iş yerlerindeki pozisyonlarının ise yönetim kademelerinde oldukça az olduğunu, daha çok yetkisiz sorumluluk gerektiren kademelerde olduklarını tespit etmiştir.

Ankete katılan çalışan kadınlar kendilerinin şirkette çalışmalarını sağlayan etkenler olarak “işlerini sevmeleri”, “şirkete duyulan ‘bağlılık’”, “çalışma ortamı ve arkadaşlıklar” gibi psikolojik faktörlerle birlikte “ekonomik kriz nedeniyle piyasada farklı iş imkanlarının olmaması” ve “aile geçindirme sorumluluğu” gibi maddi etkenleri de önemli olarak görmektedirler. Hayatlarından memnun olup olmadıkları sorulduğunda ise çalışanların önemli bir kısmı hayatlarından memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Aile ve evdeki sorumluluklarla birlikte işteki sorumluluklarını yerine getirdiklerini düşünmekte fakat bu yoğunlukta hayatlarından memnun olmadıklarını belirtmektedirler. Araştırmanın sonucuna göre çalışan kadınların iş hayatında karşılaştıkları sorunlar ise önem sırasına göre iş yoğunluğu, kişisel karpisler ve kıskançlıklar, planlama-yönetimden kaynaklanan eksiklik, izin alamamak ve ücret adaletsizliği şeklinde sıralanmaktadır.

Kitabın ilk iki bölümünde kadının toplum içerisindeki -daha çok gelenekle bağdaştırılan- rolleri ve bu rollerin kadınların gerek iş gerekse ev ile ilgili sorumluluklarında sorun teşkil ettiğine dair yapılan değerlendirmeler araştırma sonucunun değerlendirilmesinde de temellendirilmeye çalışılmıştır. Gelenek ve kadının toplumsal rolleri üzerinden yapılan değerlendirmeler farklı realitelerin gözden kaçırılmasına neden olmaktadır. Bunda araştırmada kalitatif (niteliksel) yöntemden ziyade kantitatif (niceliksel) araştırma yönteminin kullanılmasının da etkisi vardır. Salt sorular ve sorulara verilen cevapların üzerinden ilerleyen ve değerlendirilen bu araştırma yöntemi çalışma hayatında kadının yeri ve karşılaştığı sorunları anlamada yetersizdir. Çalışmada hem araştırma hem de değerlendirme sürecinde istatistiksel yöntemlerin kullanılarak veriler arasındaki doğrusal ilişkilerin yorumlanması araştırmada daha nitelikli sonuçların elde edilmesini sağlayacaktır.